

Azerbaycan Dışişleri Bakanı Elmar Memmedyarov, “Savaş, generallere devredilmeyecek derecede ciddi bir iştir.” demiştir. Bunların en önemlisi Rusya-Ermenistan askerî ittifakıdır. Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü’nün 4. maddesi gereğince Ermenistan’a yapılacak saldırı Rusya’ya yapılmış sayılacak ve Ermenistan’ın güvenliğini korumak için Rusya savaşa dâhil olacaktır. Ermenistan’la savaşmak demek aynı zamanda Rusya’yla savaşı göze almak anlamına gelmektedir. Bu sebeptendir ki Bakü böyle bir riske girmek istememektedir. Diğer yandan, Rusya sadece Ermenistan’ın güvenliğinden sorumludur; işgal altındaki Dağlık Karabağ Rusya’nın sorumluluğu dışındadır. Fakat Ermenistan’ın savaşa girmesi otomatik olarak Rusya’yı da savaşın içine çekecektir.

Azerbaycan’ın önündeki engel sadece Rusya değil, aynı zamanda enerji alanında işbirliği içerisinde olduğu Avrupa’yı da hesaba katmalıyız. Karabağ’da meydana gelebilecek büyük bir savaş, Azerbaycan’ın enerji projelerinin güvenliğini tehdit altına alacaktır. Dolayısıyla AGİT çerçevesinde oluşturulmuş Minsk Grubu’nun Rusya dışındaki üyeleri olan Fransa ve ABD, böyle bir tehlikeyi önlemeye çalışacaktır. Buna belki hem Fransa’da hem de ABD’deki Ermeni lobisinin de etkisi olabilecektir. Ancak asıl mesele güvenlik riskidir.

2. Ermenistan’ın Politikası

Ermenistan, Karabağ meselesine daha radikal açıdan bakmaktadır. Bunun sebebi, Ermenistan yönetimine hâkim olan Dağlık Karabağ kökenli oligarşik yapıdır. Ermenistan, Dağlık Karabağ’ın kontrolünün Ermenilerde kalmasını istemektedir. Bunun için de sorunun çözümüne Dağlık Karabağ Ermeni yönetiminin de dâhil edilmesi gerektiğini öne sürmektedir. Böylece Dağlık Karabağ yönetimine uluslararası bir kişilik kazandırılmasını ummaktadır. Bu durumda gelecekte Dağlık Karabağ’ın bağımsız bir aktör olmasının yol açılmış olacaktır. Bölgenin Ermenilerin elinde bulunduğu sürece, Ermenistan Azerbaycan’a karşı savunma hattını sınırlarının ötesine taşıması olacaktır. Bu sebeptendir ki 2007’de öne sürülen

Madrid Prensiplerini kabul etmemiştir.

Bölgede var olan güvenlik sorununun mevcut haliyle varlığını koruması, Ermenistan için Rusya’yla olan güvenlik ittifakının sürdürülmesi anlamına gelmektedir. Bu da bölge ülkelerine karşı bir caydırıcılık rolü görmektedir. Diğer yandan, Ermenistan’ın işgali devam ettiği sürece, Karabağ, Ermenistan için bir ekonomik yük ve uluslararası ekonomiye dâhil olmasının önünde ayak bağı olacaktır. Bölgesel projelerden dışlanarak sadece Rusya’ya muhtaç hâle gelecektir. Bu anlamda Ermenistan bir çıkmazın içindedir. Ama yine de Ermenistan yönetimi, ne pahasına olursa olsun işgal altındaki bölgelerin bu hâliyle kendisine bırakılmasını sürdürmek isteyecektir.

3. Rusya’nın Politikası

Dağlık Karabağ sorununun çözümünün önündeki bir diğer engel de Rusya’nın bölgesel stratejisidir. Rusya bir taraftan Ermenistan’la Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü üzerinde müttefik olduğu hâlde, diğer taraftan Azerbaycan’ı da uzun vadeli stratejik ortak olarak görmektedir. Ermenistan’ın Türkiye ve İran sınırları Rus askerleri tarafından korunmaktadır. Ayrıca Ermenistan’da Rus askerî üssü bulunmaktadır. Diğer taraftan Azerbaycan da Rusya’nın en önemli silah sattığı müşterilerinden biridir. Azerbaycan’ın toprak bütünlüğünü tanıyan Rusya, silah ticareti üzerinden Bakü’yle işbirliğini sürdürmeyi, bu sayede kendisinden tamamen kopmamasını ve Karabağ sorununun çözümünde

silaha başvurmasını istemektedir. Dolayısıyla Rusya'nın Dağlık Karabağ meselesine yönelik politikası ateşkesin sürdürülmesinden ibarettir diyebiliriz. Bu sebeple çatışmaların başladığı gün, başta Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin olmak üzere, Rus Dışişleri ve Savunma Bakanları Azerbaycan meslektaşlarını telefonla arayarak problemin barışçı yollarla çözülmesinin daha uygun olacağını dile getirmişlerdir. Azerbaycan lideri İlham Aliyev'in tek taraflı ateşkes ilân etmesinin ertesi günü Rus Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov Bakü'ye giderek "ateşkesin sürdürülmesi için her türlü desteği vereceklerini ve sorunun diplomatik yollarla çözümü için bir plânlarının olduğunu" ifade etmiştir. Lavrov'un ardından Rusya Başbakanı Dmitri Medvedev de Erivan'dan sonra Bakü'yü de ziyaret etmiştir.

Karabağ'da ateşkes devam ettiği müddetçe Rusya da Ermenistan'ın yanında savaşa girmemiş olacaktır. Bu Rusya için bir çıkış yolu olarak görülse de hakikatte meseleyi çözmekten uzak bir anlayıştır.

Aksi takdirde Ermenistan'ın yanında savaşa katılan Rusya, Azerbaycan'ı tamamen kaybetmekle kalmayacak, aynı zamanda karşısında Türkiye ve Türkiye'nin üyesi olduğu ittifakla da karşı karşıya gelme riskini taşımaktadır. Rusya bunun önlemek için hem ateşkesin devam etmesini hem de Azerbaycan'ı silahlandırarak Ermenistan'ın caydırılmasını hesaplamaktadır.

Rusya'nın bu politikası Ermeniler tarafından tepkiyle karşılanmış olsa da, Rusya, "dondurulmuş" Karabağ meselesini, Azerbaycan'ın Avrasya Birliği'ne dâhil olması durumunda çözebileceğini

teklif etmektedir. Dolayısıyla Dağlık Karabağ sorunu şu hâliyle çözülmesi, Rusya'nın çıkarına olmadığı için engellenecektir. Ermenistan, Karabağ meselesi yüzünden hem Azerbaycan ve hem de Türkiye ile gerilim yaşamaktadır. Bu sebeple de kendini güvende hissedememekte, bir "güvenlik paranoyası" yaşamaktadır. Bu durumdaki bir Ermenistan daima bir hâmi'ye, koruyucuya ihtiyaç duyacaktır. O da Rusya'dır!

Diğer taraftan Türkiye ve Azerbaycan'ın ekonomik abluka uyguladığı Ermenistan'ın ekonomik olarak da Rusya'ya bağımlılığı devam edecektir. Bu sayede Rusya Ermenistan üzerinden Kafkasya'nın güney hattındaki stratejik konumunu muhafaza etmeye devam edecektir.

4. Türkiye'nin Politikası

Azerbaycan üzerinden ve bölgesel güvenlik sebebiyle Karabağ meselesine dâhil olan bir diğer ülke de Türkiye'dir. Türkiye, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü savunmakta ve Ermenistan'ı işgalci taraf olarak görmektedir. Bu sebeple Ermenistan'a karşı ekonomik ambargo uygulayan tek ülkedir. Bununla beraber muhtemel çatışmaların savaşa dönüşmesi durumunda Azerbaycan'ın güvenebileceği en önemli ülkedir. Türkiye Azerbaycan'ın yasal koalisyon ortağı ve gizli müttefikidir. Azerbaycan Türkiye'nin bölgedeki en önemli stratejik ortağı ve Hazar enerji kaynaklarına ve Orta Asya'ya açılan en önemli kapısıdır. Aynı şekilde Türkiye'de Azerbaycan'ın Batı'ya açılan kapısı ve Batı'yla işbirliğini güçlendirilmesi konusundaki en

önemli destekçisidir. Türkiye bölgedeki stratejik projelerini ve pozisyonunu korumak için her zaman Bakü'nün yanında olacaktır. Bundan da öte Türk Milleti muhtemel bir Azerbaycan-Ermenistan çatışmasında Azerbaycan Türklerinin yanında olmak zorunda kalacaktır. Dağlık Karabağ'da çıkacak bir savaş, taraf olması sebebiyle Türkiye'yi de içine çekecektir. Türkiye'nin savaşa girmeye mecbur kalması, Rusya'yla karşı karşıya gelmesi anlamına gelecektir. Bu durum NATO'yu da Türkiye'nin yanında yer almaya zorlayacaktır. Sonuç olarak denilebilir ki muhtemel bir Azerbaycan-Ermenistan savaşı, küresel nitelik taşımaktadır. Cumhurbaşkanımız, *"Türkiye sonuna kadar Azerbaycan'ın yanında olacaktır."* şeklindeki açıklaması, yerinde bir mesaj olmakla beraber en son tercih edilir bir hâldir. Gözler önüne sermeye çalıştığımız bu tabloda Türkiye'nin de Karabağ meselesinin diplomatik yollarla çözümünden yana olduğu anlaşılmaktadır.

koalisyon üzerinden bölgedeki etkisini daha da artıracığını bilen İran, bu hâlde Ermenistan'ı destekleyecektir. Ancak bu durumda bile, Batı'yla barışma sürecine giren İran, Orta Doğu'da olduğu gibi Kafkasya'da da çatışmaların tarafı olmaktan çok barış süreçlerinde rol üstlenen aktör olmayı daha çok tercih edecektir. Ancak her durumda İran'ın tercihi Ermenistan'dan yana olacağı açıktır.

5. İran'ın Tavrı

Hem Azerbaycan'a hem de Ermenistan'a komşu olan İran, Türkiye'yi bölgede dengelemeye ve Kafkasya'da söz sahibi olmaya çalışmaktadır. 6 Nisan'da Lavrov'la birlikte Bakü'de bulunan İran Dışişleri Bakanı Cevad Zarif, sorunun barışçı yoluyla çözülmesini temennî ettiğini dile getirmiştir. Kafkasya'da çıkabilecek muhtemel savaşta, bölgedeki etkisini muhafaza etmek için İran da taraf tutmak zorunda kalacaktır. Hazar Denizi'nin statüsü, enerji kaynaklarının ihracatı konusunda rekabet ve İran'daki Azerbaycan Türkleri gibi konular sebebiyle Bakü'yle pek sıcak ilişkiler içerisinde olmayan Tahran'ın, Erivan'la daha sıcak ilişkiler kurduğu gözlenmektedir. Ermenistan'ın en önemli ticarî ortağı olan İran, Türkiye'yi Kafkasya'da dengeleme hesapları yapmakta ve Azerbaycan'a karşı da Ermenistan'ı desteklemektedir. Ermenistan'la yakın işbirliği içerisinde olan, aynı zamanda Rusya'yla da bölgede işbirliği içerisinde olacaktır. Bu

Sonuç

Dağlık Karabağ meselesi Azerbaycan'la Ermenistan arasındaki bir mesele olmaktan çıkıp daha küresel bir boyut kazanmıştır. Bölgede çıkabilecek muhtemel geniş çaplı bir savaşın sonu nereye varır? Bunu kestirmek kolay değil. Durum böyle olunca, soruna taraf olanlar ve bunların müttefikleri böyle bir senaryonun yaşanmasından uzak durmaya çalışacaklar ve Karabağ meselesinde doğrudan taraf olan ülkeleri yatıştırmaya çalışacaklardır. Bunun için de sorunun ya "dondurulması" yani ateşkesin sürdürülmesi, ya da diplomatik yollarla çözmeye çalışmak için uzun yol izlenmesi en uygun tercih olacaktır. Bu taktik, savaşın çıkmasını istemeyen her ilgili taraf için zaman kazandıracaktır. Bu süre, çıkarların örtüşmesi, uluslararası konjonktürün daha uygun hâle gelmesini ve uyuşmazlığın barışçı yöntemlerle çözülmesi için fırsat olarak görülecektir. Netice itibarıyla en uygun araç yine diplomasi görülmektedir.